

Приморске Новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА III ♦ БРОЈ 44 ♦ 25. ОКТОБАР 1974.

ЦИЈЕНА 1,50 ДИНАРА

ДОВРШЕН IX КОНГРЕС ССО ЦРНЕ ГОРЕ

ИЗАЗОВ МЛАДОЈ ГЕНЕРАЦИЈИ

На IX конгресу Савеза социјалистичке омладине Црне Горе, који је одржан 21. и 22. октобра у Титограду, јасно и недвосмислено је истакнуто да се одавно започета битка за боље и љепше сјутра наставља. Омладини предстоји још енергичнија, ангажованија и одлучнија борба за спровођење у живот нових уставних начела, јер се једино на тај начин може утицати на повећање продуктивности рада. Један од, такође, прворазредних задатака је реформа васпитања и образовања, а она се не може остварити без потпуног и максималног залагања омладине, која једино тим путем треба да ријеши проблем незапослености.

Како је истакнуто у реферату председника Славака Шетића и у веома плодној дискусији, омладина остваривањем постављених задатака даје свој допринос даљем развоју самоуправног социјалистичког друштва. Она не треба да чека на задатке одозго, нити да јој неко „указује повјерење“, јер се за њега треба изборити у свакодневном раду — младалачким ентузијазмом, знањем и жељом за укључивањем у најсложеније друштвене процесе. Способност и снагу младе генерације треба оцјењивати на основу резултата које је постигла у социјалистичкој изградњи домовине, преко најмасовнијег учешћа у многобројним акцијама на изградњи путева, путева, мостова и фабрика.

Те акције, на којима се манифестовао социјалистички патриотизам, биле су најбоља школа братства и љубави, и као такве и убудуће их треба још шире и све боље организовати: неупоредив је њихов утицај на свјест и друштвено-политичко опредељивање младих од којих се с пуним правом очекају нови подвизи и резултати.

На Конгресу је између осталих узео ријеч и председник Централног комитета Свеза комуниста Црне Горе, Веселин Ђурановић, иначе један од истакнутих руководиоца омладине Црне Горе првих година после завршетка рата. „Борба за оживотворење новог Устава“ — рекао је он — „и за досљедну и стваралачку примјену политичко-идејне платформе Десетог конгреса СКЈ велики је изазов данашњој младој генерацији за стваралачко револуционарно дјеловање...“

„Није мала обавеза“ — наставио је Ђурановић — „Савеза социјалистичке омладине да упоредо с борбом за самоуправна права радника води и борбу за одговорно испуњавање обавеза радних људи. Остваривање права и обавеза двије су неодијиве стране самоуправних социјалистичких односа које стварају, Борба за досљедно остваривање самоуправних права и обавеза не може се подвајати. Једно претпоставља друго.“

У наставку излагања Ве-

селин Ђурановић је нагласио да су самоуправна права све више садржана у самоуправним споразумима и друштвеним договорима, као и другим самоуправним актима. Из тога проистичу и одговорне обавезе радника у удруженом раду који самоуправним актима регулишу међусобне односе. Потребан је бескомпромисан однос према технобироократском и сваком облику узурпације самоуправних права радника, али и непомирљивост према сваком облику нерада и јавашлука, недисциплине, расипања, социјалне демагогије и лажне солидарности не само у основним организацијама удруженог рада у привреди, већ и у свим друштвеним организацијама, у средним школама, на културним и научним институцијама, факултетима и тако даље, у којима самоуправљање треба све више да постаје уобичајени начин живљења и рада.

Председник Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе говори о неопходности досљедног остваривања самоуправних споразума и свих самоуправних аката та рекао је да на том задатку треба да се стално провјерава и потврђује вриједност система и класна досљедност. „Свједоци смо“ — рекао је он — „појаве кришења самоуправних споразума и других самоуправних аката. Застјеви за интервенцијом, за запошљавањем ван самоуправних споразума и кришења их — примјери протекције у овом погледу, покушаји рјешења стамбених заштјева мимо самоуправних споразума и сличне деформације — показују да су ранији односи и навике и даље снажни и да је борба против њих и данас веома актуелан задатак. Савез соција-

листичке омладине има у овом погледу значајне обавезе и улогу. Он мора бити непомирљив у борби против кришења самоуправних споразума и треба без колебања јавно да иступа са заштје

вима да се носиоци ових деформација смјењују са одговорних радних мјеста“.

Избором Председништва Савеза социјалистичке омладине Црне Горе IX конгрес завршио је рад.

СА КОНКУРСА ЗА АМБЛЕМ И ПОВЕЉУ

ОБАВЉЕН ПРВИ ДИО ПОСЛА

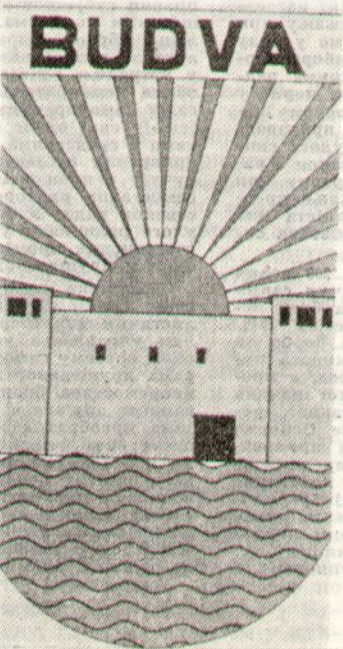
ЖИРИ ЗА ИЗБОР ЛИКОВНОГ РЈЕШЕЊА амблема и повеље почасног грађанина општине Будва завршио је први дио посла, јер је од приспјелих одабрао пет најспјелијих радова.

Кандидати за амблем су радови под шифрама „Лео“, „Три стара града“, „Јесен 74“, „72549“ и „БДВ“, а за повељу радови под шифрама „81“, „Мића“, „72549“, „Јесен 74“ и „Афродита III“. Сви ови радови стављени су на увид скупштинским делегатима на сједници од 11. октобра 1974. године.

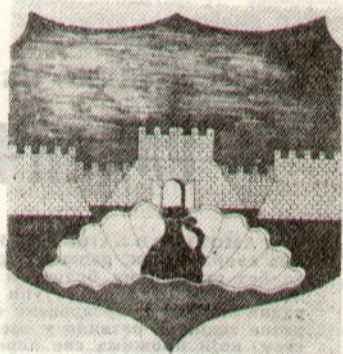
Скупштина општине Будва на свечаној сједници поводом 22. новембра — Дана ослобођења, донијеће одлуку о усвајању амблема.

„БДВ“

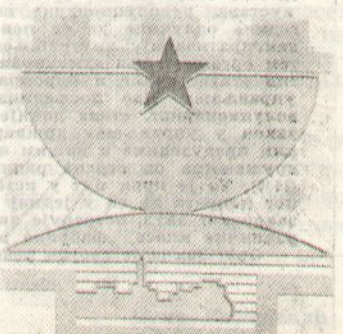
„Лео“

„Три стара града“

„Јесен 74“

„72 549“

ЗА ПРОСЛАВУ 30-ГОДИШЊИЦЕ ОСЛОБОЂЕЊА БУДВЕ

Ускоро ће се, тачније 22. новембра ове године, навршити 30 година од када су јединице Приморске групе НОВЈ ослободиле Будву. Као и многи градови у нашој Републици, и шире у земљи, у Будви ће се овај риједак и значајан јубилеј прославити на свечан начин. С тим циљем формиран је Одбор за прославу, у који су ушли представници друштвено-политичког живота општине.

Ево састава Одбора: Милан Митровић (председник).

ОБАВЈЕШТЕЊЕ

Жири за додјељивање Новембарске награде позива друштвено-политичке, радничке и друге организације и појединце — радне људе и грађане — да своје предлоге за Новембарску награду шаљу на адресу: СКУПШТИНА ОПШТИНЕ — БУДВА — ЖИРИ ЗА ДОДЈЕЉИВАЊЕ НОВЕМБАРСКЕ НАГРАДЕ. Рок за подношење предлога је 10. новембар 1974. године.

Бранко Иванчевић, Миленко Дујовић, Лука Ђурашевић, Љубо Лијешевић, Иво Калоштровић, Нико Ђурашевић, Станко Гиговић, Милован Пајковић, Др Мирослав Лукећић, Павле Вујовић, Урош Ј. Зеновић, Светозар Радуловић, Нико Дулетић и Слава Недовић.

Ових дана одржана је прва сједница Одбора на којој се разговарало о програму прославе.

КАКО ПОБОЉШАТИ РАД

РАДНА ОРГАНИЗАЦИЈА „МОНТЕНЕГРОТУРИСТА“, која је настала закључивањем Самоуправног споразума о удруживању основних организација удруженог рада, почела је да ради у јануару ове године, када у периоду припрема самоуправних аката, нијесу били донијети основни прописи који би допринијели изналажењу најрационалнијих рјешења. Ово је сасвим разумљиво, с обзиром на то да је главни посао почетком године био припрема туристичке сезоне, а касније је уследило веома напоран рад у главној туристичкој сезони.

Имајући у виду специфичност ове радне организације, њену величину и значај на многим скуповима је истичано да је потребно крајем овогодишње туристичке сезоне приступити евентуалним измјенама постојеће организације у циљу обезбјеђења адекватне примјене уставних рјешења. Тако је и Конференција Савеза комуниста „Монтенегротуриста“, која је одржана половином јуна ове године у Улцињу, закључила да се након завршетка овогодишње сезоне прије разматрању ових питања.

Имајући све ово у виду крајем септембра одржана је проширена сједница Извршног одбора Радничког савјета Хотелско-туристичког предузећа „Монтенегротурист“. Том приликом истакнуто је да треба учинити много напора на развијању самоуправних односа, техничко-технолошког јединства основних организација удруженог рада и економичнијег пословања.

Неопходно је дефинисати положај и надлежности заједничких служби, како би оне биле ефикасније, експедитивније и јединственије. Оцијењено је да је потребно потпуније изучити функцију набавне службе на нивоу радне организације, као и настојати да се искључи дуплирање послова, што је у досадашњем периоду било присутно, с обзиром на поједине основне организације удруженог рада које су у свом саставу имале трговину. Такође је потребно прецизније одредити надлежност сектора за развој и његов однос с развојном поли-

тиком будућих основних организација удруженог рада.

Једно од суштинских питања, које тражи темељну анализу, јесте вођење интерног књиговодства у систему „Монтенегротуриста“, јер садашње стање не задовољава, а то представља кочницу за нормалан рад, прије свега са гледишта могућности сагледавања потраживања и обавеза.

Унутрашња систематизација радних мјеста и изналажење јединствених мјерила у расподјели личног дохотка питања су која траже бољу дефиницију. Извршни одбор је био мишљења да у новој организацији треба наћи мјеста интерној банци, што је зацртано и у Самоуправном споразуму о удруживању.

Након исцрпних дискусија закључено је да за обимне послове који предстоје на изради нове организације треба ангажовати научну институцију која би овај посао радила у заједници с људима која ће бити именована од стране „Монтенегротуриста“. Извршни одбор препоручио је Радничком савјету да одобри средства за израду организације и њеног увођења на основу ваљане понуде и пројектног задатка. Закључено је да се израђени концепт нове организације разматра по основним организацијама удруженог рада.

Секретаријат основне организације Савеза комуниста израдио је информацију на бази рада и закључака ове сједнице која је усвојена на сједници Секретаријата која је одржана 14. октобра ове године. Секретаријат је дао пуну подршку закључцима Извршног одбора, инсистирајући да се одрже састанци по организацијама удруженог рада како би се дали критички осврти на садашњу организацију, без прејудуирања нових рјешења. За будући концепт радне организације биће од великог значаја десетомјесечно искуство у раду.

Све ово, као и многа друга питања разматраће Конференција СК „Монтенегротуриста“ која треба да се одржи 29. октобра у хотелу „Агава“ у Бару.

С. Грегоровић

ИЗ СЈЕНКЕ НА СВЈЕТЛО

Уређује: Димитрије ЈОВОВИЋ

ЕГЗИБИЦИОНИЗАМ

У овим октобарским данима страни туристи су запосјели бар хотела „Медитеран“ у Бечкима, проводећи слободно вријеме уз звуке добре класичне музике.

Да би им презентирали домаћу „музикалност“, особље из сусједних хотелских објеката, често уз звуке Шопена и Штрауса, запјева пјесму „У Ивана господара“ и изведе црногорски оро.

Није онда чудо што су гости послје оваквих егзибиција толико „усхићени“ да дуго остају запањени.

„ИЛИЈАДА“

Стручна служба за испитивање поријекла имовине добила је шефа — Илију. Очекује се да ће „Илијада“, без јада, проузроковати „одисеје“ појединих наших суграђана.

ПОЛИГЛОТЕ

У нашим основним школама учи се њемачки и руски, а у новоотвореној средњој школи енглески језик.

Постоје изгледи да буџетски ђаци, уколико због преаузаности не „застану“ на матерњем језику, постану полиглоте.

НЕСТАШИЦА

На петровачком тржишту влада несташница дјечјих календоскопа.

Нема биоскопске сале, на одраслим Петровчани-

ма у овим вансезонским данима остаје једина радноста да с дјецом посматрају „биоскопске“ представе у шест слика преко ових играчака.

ОГРЕВ

Скупштински материјал доставља се не само делегатима него и свим члановима делегација.

Према досадашњем ангажовању појединца, очигледно је да им оби материјали служе само за постлапу.

РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА

За дан ослобођења општине Будва планира се фудбалски меч, и то општинске репрезентације против неког тима са стране.

Уколико дође до гужве, боље је да туку заједнички госте, него да славањеници један другог честитају празник песника.

ОЧЕКИВАЊЕ

Радни људи и грађани Мјесне заједнице Бечића с нестрпљењем очекују дан када ће последњи гости из одмаралишта „Роса“ отпутовати, јер тек њиховим одласком добијају просторије за редовно окупљање.

ПАНИКА

Због организованих припрема на обједињењу туристичких бироа у јединствено туристичку организацију за домаћу радност, међу појединим радницима ових бироа завладала је паника, и то највише из страха да досадашња њихова неорганизована самоуправни права не би била спутана неким радним обавезама.

ПРЕДСКАЗАЊЕ

Направили вратици гњијездо у просторијама Сектора за развој „Монтенегротуриста“ и узурбано раде на припремама за дочек зиме.

Судећи по овоме, могло би се предсказати да ће и радници овог предузећа марљиво радити да би без примједби оспособили „гњијезда“ за прве туристичке „ласте“.

„ДОЦЊА“

Када је у репрезентативном хотелу „Маестрал“ требало да отпочне један састанак на вишем нивоу, тек тада се приступило припремању радне сале!

Нашло се оправдање у касно пријетлом обавјештењу из Дирекције, али госте не интересују узроци, већ посљедице.

СПОМЕНИК

Напуштена грађевина хотела „Ас“ у Перазима долу још чека на боље дане, па предлажемо да се у туристичким проспектима уврсти у ред атракција на овој ривијери, и то као споменик „друштвене економичности“.

ПЕТИЦА

Пошто су руководиоци „Петровца“ једва покупили тим за Никшић у „пет минута до дванаест“ није онда чудо што су их „челични“ испратили с петицом у мрежи.

МАРКСИСТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

РАДНИЧКО И ДРУШТВЕНО САМОУПРАВЉАЊЕ

САМОУПРАВЉАЊЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ има свој зачетак, рађање и раст. Није било без порођајних болова и „дјечјих болести“, али се, захваљујући прегалашту радничке класе, предвођене од СКЈ, кроз разне тешкоће развило у свеобухватан систем, који прожима све поре друштвеног бића.

Основни предуслов за рађање и развитак самоуправљања створени су освајањем политичке власти радничке класе и национализацијом основних средстава за производњу. У карактеру наше револуције постоје широки основи за увођење радничког и друштвеног управљања.

Прве клице самоуправљања у нас јављају се још у самој револуцији: наговјештаје учешћа радника у управљању при вредним организацијама налазимо у одлукама народно-ослободилачких одбора о поштовању контроле представницима радника (Крупан, 1941.). И у самом периоду етатистичког руковођења привредом јављају се раднички повјереници, производна савјетовања и самоуправни улога синдиката. Године 1945. донијет је Закон о радничким повјереницима. Непосредну приему за радничко самоуправљање представља Упутство Привредног савјета Владе СРЈ и Централног одбора Савеза синдиката (1949).

На основу овог Упутства у 200 већих предузећа образовани су раднички савјети као савјетодавни органи. На бази искустава, револуционарне снаге су 1949. године одлучиле да се поведе борба за демократизацију унутрашњег живота путем организовања самоуправљања, а против етатистичког и бирократског начина управљања. Као посљедица таквог, револуционарног, става донијет је Основни закон у управљању државним привредним предузећима и вишим привредним удружењима од стране радних колектива (1950). То је први пут у историји радничког покрета да се у једној земљи, путем законског акта, остварује акциона parola радничке класе, „фабрике радницима“.

Овај Закон је својим револуционарним

садржајем одржавао нашу социјалистичку стварност и он је одлучујуће дјеловао на даљи развој нашег политичког и друштвеног уређења и на развој нових друштвених односа. Овај Закон био је од епохалног значаја, јер је до његове појаве самоуправљање у Југославији било ем брзило, заправо са њим се родило. Од тада ће „радних колектива“ и њихови савјети, који ће управљати фабрикама, рудницама итд. имати врло важан задатак да онемогуће бирократске методе у управљању“ (Тито).

Од овог историјског чина започиње процес демократизације и хуманизације друштвених односа: новјек постаје пуноправни субјект у свим фазама рада и друштвеним токовима. Радничко самоуправљање убрзо се показало као основна путања за развој иницијативе радних људи у изградњи социјализма и као основни облик демократизације друштвених односа. У самоуправним условима радници мијењају свој однос према друштвеној имовини и средствима за производњу, постају привредни субјекти, који самостално одлучују о производњи и условима рада, а самостално распоређују вриједност својег рада. У процесу сталног јачања улоге радника у управљању дошло је до суштинских промјена у њиховом економском и друштвеном положају.

Радничко самоуправљање давало је свим даљим кретањима све више социјалистички карактер. Административни начин управљања уступа мјесто демократском систему самоуправљања. У свим сферама друштвеног живота постављена је непремостива брана бирократског изрођавања државе и друштва. Државна својина преобразила се у друштвену и постала база заједничког рада радних људи и основа за постепено ослобођење рада у смислу основног идејног концепта оснивача марксизма. Радничко самоуправљање развија се у систем који доводи до мијењања и проширивања свих облика непосредне демократије. Оно је довело до дубљих промјена у области планира-

ња и вођења читаве привредне политике и расподјеле друштвеног производа.

Даљи токови самоуправљања кретали су се у стварању и учвршћењу економских и радних јединица у радним организацијама и изједначавању права радника друштвеног са органима радничког самоуправљања његов развој карактерише раст материјалне основице и њен утицај на све сфере друштвеног живота и рада.

Остваривање потпуних права производача, као субјеката у вршењу друштвених функција, условљено је развојем производних снага наше земље. Јачањем и развојем материјалне базе, радничко самоуправљање добија на својој садржини и облицима непосредног одлучивања, а шири материјална основица повлачи дубоку одговорност на све обимнији круг произвођача и самоуправљања.

Радничко и друштвено самоуправљање у Југославији логичка је посљедица развоја демократског револуционарног покрета који је по својој суштини — и у теорији и у пракси био и остао антидржавски и антибирократски.

Оно што карактерише наше самоуправљање јесте да је оно друштвени процес и облик изградње непосредне демократије у свим сферама друштвеног живота. То је систем који се заснива на друштвеном власништву над средствима за производњу и на праву радних људи удружених у радним организацијама и друштвено-политичким заједницама, да што непосредније управљају својом дјелатношћу и то додима свога рада, да самоуправно, сподомно и договорно регулишу и усклађују своје међусобне односе, да непосредно контролишу и усмјеравају дјелатност организација и установа које обављају друштвене функције и послове, да учествују у вршењу власти, утврђивању смера друштвеног развоја и у одлучивању о другим друштвеним пословима ради задовољавања заједничких потреба и интереса.

Д. Станковић

ИЗУЗИМАЊЕ И ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА НАЦИОНАЛИЗОВАНОГ ЗЕМЉИШТА

Скупштина општине закључила је да се изузме из посједа ранијих власника национализовано земљиште на којем је по детаљном урбанистичком плану предвиђена изградња дјечјег обданишта, с вртићем, те да се уступи, уз накнаду, Фонду за непосредну дјечју заштиту. Утврђено је да је од општег интереса изградња продавнице и пунионице течност бутан-пропан гаса и да се може приступити експропријацији одређене локације у Подстрогу, и то у корист основне организације „Бутангас“ у Београду, јер је планом изградње дистрибутивне мреже течност гаса на Црногорском приморју предвиђена и изградња оваквог објекта у Будви. Покренут је поступак експропријације земљишта на локацији сервисне зоне у Буљарици, и то у корист Фонда за изградњу комунал-

них објеката, јер изградња модерне сервисне зоне представља не само пријекну потребу за даљи развој туризма, него и економску нужност за даљи развој наше комуне.

ИМЕНОВАЊА

Делегати Скупштине општине именовали су Илију Врбину за шефа стручне службе за испитивање поријекла имовине. Извршена је и допуна Комисије за испитивање поријекла имовине. Драган Дашић именован је за члана, а Буро Медиговић за замјеника члана Комисије.

ПОМОЋИ

На предлог делегације Мјесне заједнице Бечићи и Комисије за друштвени надзор делегати су једногласно донијели закључак да се Иву Јовичићу из Брајића додијели једнократна новчана помоћ у износу од 5.000,00 динара. Помоћ је услиједила послје штете која је задесила ову сиромашну, за привређивање неспособну породицу.

Нова организација управе

Одлуком о општинским органима управе, која је услађена с републичким законом, утврђени су органи управе, прописана начела за унутрашњу организацију и утврђен њихов дјелокруг.

Исто тако, Одлуком о самоуправљању радних људи у општинским органима управе и организацијама које обављају послове од посебног друштвеног интереса, прецизно су регулисана питања по којима радни људи

одлучују самостално, у сагласности са старјешином органа управе, односно на предлог и на мишљење старјешине.

ДВА ФОНДА

Основана су два фонда са својством правног лица, и то Фонд за изградњу Школског центра у Будви, којим управља Управни одбор од 11 чланова, и Фонд за изградњу дома културе — спомен дома у Петровцу, којим управља Управни одбор од седам чланова.

Бивше школе — мјесним заједницама

Вијеће удруженог рада и Вијеће мјесних заједница на спопним сједницама донијели су закључак да се зграде које су некада биле школе пренесу на управљање и коришћење мјесним заједницама. Тако је школска зграда у Марковићима пренијета на Мјесну заједницу Будва II, док су бивше школе у Буљарици, Режевићима и Крушевици предате на управљање петровачкој мјесној заједници. Мјесној заједници Бечићи уступљена је на коришћење зграда у Бечићима, а Свето-степанској мјесној заједници школска зграда у Тудоровићима. Ближи у-

слови и начин коришћења и управљања овим школама регулисале се посебним уговорима.

УРБАНИЗАМ

На сједници су донијете одлуке о усвајању дијела детаљног урбанистичког плана центра Будве и измјени дијела детаљног урбанистичког плана Петровца на мору. У Будви је усвојена, заједно с локацијом земаљног појаса, и локација дјечјег обданишта, док је у Петровцу, поред Лазарета, умјесто за стамбене зграде, одређена локација лечилишта ратних војних инвалида.

Минимални лични доходак

Делегати Вијећа удруженог рада и Друштвено-политичког вијећа на сједници Скупштине општине, која је одржана 11. октобра, донијели су Одлуку о минималном личном доходу, којом је он повећан на 1.200,00 динара.

Одлуком о условима и начину пружања социјалне заштите повећане су социјалне помоћи за 20%, а за исти проценат посебном одлуком и новчане помоћи жртвама фашистичког терора и члановима њихових породица,

КРАТКЕ ВИЈЕСТИ

3600 динара дневно

Већ неколико година на Аутобуској станици постоји бифе намијењен гостима који се на пропутавању задрже по десетак и више минута у Будви. Овог лjeta у бифеу је било доста гужве, па је, према ријечима Сима Бјелице, вјероватно било и пропуста, мада се водило рачуна да до њих не дође.

Сада, на крају сезоне, као и сви угоститељи, у бифеу

своде рачуне. Дневни пазар износио је просјечно око 3600 динара у јеку сезоне, док је вансезонски промет више него два пута мањи и креће се око 1500 динара. Иначе, цијене су, у односу на друге угоститељске објекте, приступачне: пиво стаје 6, а кафа три динара. У саставу бифеа отворен је роштиљ кој и такође добро ради.

Г. М.

СЕЗОНСКИ РАДНИЦИ — ЗАДОВОЉНИ

РАДНИЦИ ЗАПОШЉЕНИ НА ОДРЕЂЕНО ВРИЈЕМЕ у угоститељству до сада су били честа тема разговора на скуповима и састанцима који су се бавили друштвеном проблематиком везаном за туристичко привређивање. Признавало им се да чине већину радника у хотелима и другим угоститељским радњама и да су они за три, четири, пет, шест или више мјесеци, колико проведу на раду, обављали лавовски дио посла, а самим тим и да су знатно допринесли остваривању дохотка у својим радним организацијама. Била је пракса да чим истекне уговор о трајању радног односа, престаје и свака обавеза према сезонским радницима. Одлазили су кућама или гдје друго да траже сличан или какав други посао, очекујући прољеће и поновне позиве.

Предлози и идеје да се ови радници укључе у управљање и да им се омогући да одлучују и о судбини дохотка, за њих је још увијек остала само — жеља. Док им траје радни однос имају обезбијеђен смјештај и храну, а на питања која постављају у вези повећања личног дохотка одговара им се да имају бенефиције које не уживају стални радници и да се за њих више ништа не може учинити. У томе има доста истине, али је за многе стално запошљене и даље само жеља коју они сами не могу испунити. Увиђа се да досадашњи статус „сезонаца“ не може још дуго да се одржи, али и да ситуација у којој се налази туристичка привреда не дозвољава да се за њих

нешто крупније учини. Истина, и ове године многи „сезонци“ примљени су у стални радни однос, али је, ипак, то мали проценат од укупно запошљених који помажу у вријеме када се обавља главни посао.

Нови закон о радним односима допринио је да се знатно побољша положај сезонске радне снаге. До сада је она радила и недјељом, а за узврат нијесу плаћали смјештај и исхрану. Нови закон гарантује да се такав дан, када, умјесто да се одмарају, „сезонци“ раде, посебно плати и унесе у радну књижицу за признавање радног стажа. Ту бенефицију уживају они који су као „сезонци“ радили најмање четири мјесеца. Сезонски радници који на послу проведу шест и више мјесеци стичу право на годишњи одмор од осамнаест дана, што значи да им се за толико продужује уговор о трајању радног односа, односно то вријеме им се плаћа као да су били на послу. Практично, ако је „сезонац“ радио шест мјесеци, са слободним данима и годишњим одмором стиче право да му се мјесец или више дана накнадно унесе у радну књижицу и призна у радни стаж и да сваки одређени сат добије материјалну надокнаду.

Ето, због тога су „сезонци“ ове године били задовољнији и, при одласку кућама, у шали добаћивали да иду на заслужени одмор, изражавајући жељу да се опет видимо на прољеће.

Д. Н.

ЛИКОВИ БОРАЦА

Незаборавни друг Раде Рајковић

РОЂЕН 1921. ГОДИНЕ У БУДВИ, Раде Рајковић је имао све услове да се — што се од њега у породици очекивало и тражило — упути мирним животним стазама, да се испољава и афирмише као припадник класе имућних, којој је његова породица припадала. Али, он то, од најмлађих дана, није волио, није хтио, да би већ до рата стасао и израстао у убијеног младог комунисту. Волио је сиромашне, израбљиване, био им друг у правом смислу те велике ријечи.

Свјесно је прихватио идеје, циљеве и програм КПЈ, укључио се у активност и борбу за њихову афирмацију и побједу. Већ као средњошколац, прије рата, учествује у раду напредне средњошколске омладине, у њеним политичким манифестацијама и, посебно, у демонстрацијама против ненамерног и омрзнутог профашистичког режима. Провјерен у акцијама, непосредно пред рат постао је члан СКОЈ-а. Као такав, по повратку у Будву, послје капитулације бивше Југославије, одмах се повезао и ставио на располагање будванској партијској и скојевској организацији, спреман да извршава све постављене задатке.

Са мржњом и пркосом посматрао је окупаторску војску која се шетала нашом неупоредиво лијепог ривијером на којој се родио и ко-

Раде Рајковић

ју је тако много волио. Дубоко је осјећао и као скојевац знао да ће јој шетње и пјесма ускоро присјести. На томе је и сам почео одмах да ради. Непосредно и активно учествује у материјалним, организационим и другим припремама за оружани устанак. Припадник је будванске герилске групе. А када је устанак избио, двадесетогодишњи Раде Рајковић напустио је Будву и нашао се међу устаницима, својим најближим и најбољим друговима.

Када је крајем јула 1941. године дошло је до осјеке у станка и одлуке да се легализују они којима не пријети непосредна опасност по живот, Раде се вратио у Будву, гдје је, углавном у кућ-

ном притвору, остао до краја године. И у таквим условима он је тражио и налазио начина да се повеже са илегалцима, упути им материјалну помоћ и обавјештења.

Крајем децембра 1941. упркос опасностима, молбама и захтјевима најближих, Раде излази из Будве на слободну територију, у Паштровиће, а одатле у Црмницу. Учествује у борбама и другим акцијама у којима испољава одлучност и храброст.

У тешким условима партизанског живота и борбе, Раде почиње да побољшава и, послје повлачења дијела партизанских снага из Црмнице и Паштровића у унутрашњост Црне Горе, под утицајем породице, враћа се у Будву. Одмах је ухапшен и, послје два мјесеца проведених у затвору, изведен пред италијански војни суд у Цетињу. С обзиром на његово социјално поријекло и могућности породице, постављали су услови да не буде осуђен на робију и упућен у Италију. Али, за то се на суду, пред фашистичким целатима, требало покајнички држати, осудити партизане и на родну борбу, одрећи СКОЈ-а и Партије које је волио и био им до краја одан. Нашавши се пред такву дилему, Раде се није двоумио: остао је досљедан и одлучан припадник народно-ослободилачког покрета, отворено излагао политичке погледе, говорио о сигурној побједи и пркосио непријатељу. Због тога је осуђен на двадесет година робије и упућен на издржавање казне у Италији, гдје је и умро маја 1943. године.

Раде Рајковић остао је у незаборавном сјећању свих који су га знали, а посебно његових најближих другова из предратног и ратног времена.

Пеко Лијешевих.

У стални радни однос примљено преко 1600 лица

Комисија за спровођење Друштвеног договора о запошљавању радне снаге обишла је радне организације на подручју будванске општине да би сагледала стварно стање. Констатовано је да се Друштвени договор, углавном, поштује, али да има и изузетака. Четири радне организације примале су раднике „на своју руку“. То су „Свети Стефан“, Одмаралиште ПТТ, Одмаралиште „Нафтагас“ и Међународни омладински центар. Одмаралиште ПТТ је свих 13 радника на одређено вријеме примило мимо одредаба Друштвеног договора!

НЕДОСТАЈУ КВАЛИФИКОВАНИ РАДНИЦИ

Комисија је констатовала да је у 1974. години у стални радни однос примљено 1604 радника и да проблем запошљавања такође ни не постоји: на евиденцији се налази свега 27 незапослених лица.

Комисија је примијетила да су ученици у привреди на подручју општине у различитом положају. Просто је несхватљиво да се разлика у накнадама и наградама креће од 800 — 1400 динара, што значи да о озома треба повести више рачуна. Испостава Завода за запошљавање требало би да сачини план потреба у кадровима много раније него што почне сезона. На тај начин она би обезбиједила да се сасвим нормално и неистанито добије довољно времена за испитивање одакле ће се добити радна снага. Ту, наравно, треба поћи од одредаба Друштвеног договора: да се прво запосли радна снага с подручја општине, затим са територије Црне Горе, а тек онда из других република.

Велики проблем пријчина ва недостатак квалификоване радне снаге у туристичкој сезони. Ако се анализира колико кошта ученик на пракси, долази се до закључка да његов мјесечни рад стаје основну организацију удруженог рада до 3000 динара! А на подручју општине запошљава се преко 500 ученика у току сезоне, који у просјеку остају по три мјесеца, па укупан издатак по овом основу износи 450 — 500 милиона старих динара! Ово наводи на помисао да је неопходно што прије прићи оснивању школског центра у коме би угоститељски радници стицали квалификације.

ПРЕДЛОГ МЈЕРА

Комисија је сачинила и предлог мјера које треба спровести, из кога доносимо краће изводе.

• Неопходно је да Испостава Завода за запошљавање најкасније до краја јануара 1975. године, сачини уговоре са свим заинтересованим засадицама од којих узима радну снагу. Уговори треба да буду прецизни у погледу броја и профила радне снаге.

• Организацијама које су прекршиле Друштвени договор о запошљавању треба да се изрекну казне у из-

носу просјека петомјесечног личног дохотка новопримљеног радника. Ова средства би у Фонд солидарности који треба што прије основати. У свему овоме правобранилац самоуправљања треба да одигра значајну улогу.

• Испостава за запошљавање радника треба да обезбиједи прегледну евиденцију о запошљеној радној снази.

• Комисија предлаже да се на нивоу Општине сачини споразум који би регулисао запошљавање ученика, односно њихово награђивање. Сличан споразум треба сачинити и за запошљавање радника било које струке у угоститељству.

• Испостава Завода за запошљавање треба да до 1. децембра ове године добије од свих основних организација удруженог рада план потреба за кадровима.

• Комисија је предложила да се у радним организацијама обучавају радници који први пут ступају на посао.

ИСПИТИВАЊЕ ПОРИЈЕКЛА ИМОВИНЕ

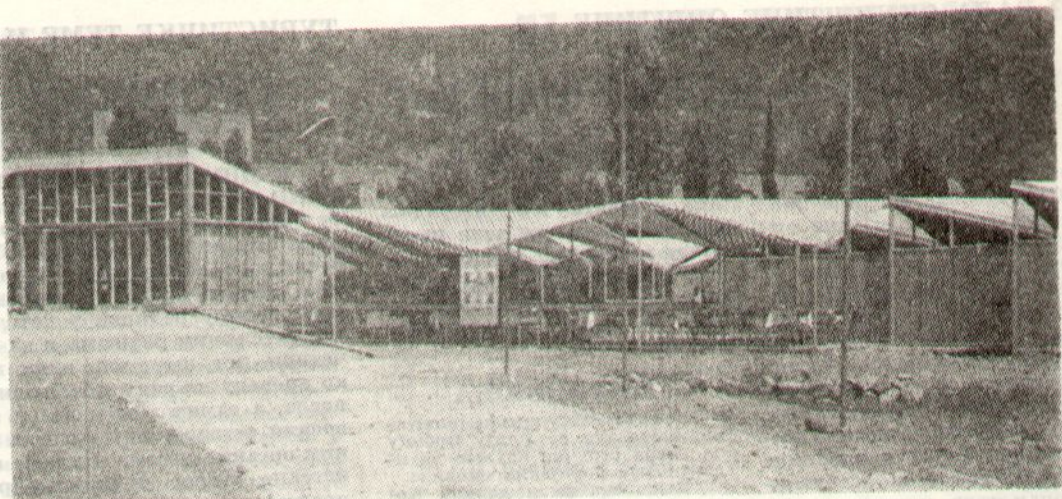
Чека се помоћ стручне службе

Испитивање поријекла имовине у Будванској општини није дало жељене резултате. Донијета су само два рјешења, а у припреми је покретање поступка против изјесних грађана који су на недозвољен начин стицали имовину. О томе зашто споро тече овај посао разговарали смо с Миром Орландић, председником Комисије за испитивање поријекла имовине, и Ником Ђурашевићем, чланом Комисије.

— Нијесмо били у могућности да постижемо боље резултате због тога што нијесмо имали стручну службу — каже Мира Орландић. — Наиме, још раније је донијета одлука о формирању стручне службе у оквиру органа управе, али је тек на последњој сједници Општинске скупштине именован и шеф стручне службе. Ми смо сви запошљени, па — и поред најбоље воље — нијесмо успијевали да равноправно „идемо“ на два колосјека. Велику потешкоћу у раду чинило је вјештачење: људи из органа управе нерасло су се прихватили тог посла, па је све то кочило рад.

Интересовало нас је на чему ће се сада радити.

— Има материјала за покретање поступка против више од петнаесторице грађана који су на незаконит начин стицали имовину — каже Нико Ђурашевић. — Ради се углавном о приватним кућама, колима, препродаји плацева и другим махинацијама. Било је случајева да поједини грађани добије по три грађевинске дозволе па за двије уступљене добије савраћену вилу! Продавао се национализовано земљиште, људи су брзо и олако стицали новац, па није риједак случај да неки, који у Будви живе свега пет или десет година имају савраћене виле чија вриједност пре-

Јадрански сајам отвара капије

ЈЕДИНСТВЕНА ИЗЛОЖБА СУВЕНИРА

Н ако је главна туристичка сезона завршена будванске улице неће, као ранијих година, остајати празне. За то су се побринули Јадрански сајам и Културни центар из Будве.

Почетком новембра Биро за пропаганду и умјетничко обликовање, у саставу Културног центра, припрема јединствену изложбу сувенира под називом „Успомена на Црну Гору“. Већ дуго време-

ПОЧЕТКОМ НОВЕМБРА КУЛТУРНИ ЦЕНТАР ОТВАРА ИЗЛОЖБУ СУВЕНИРА „УСПОМЕНА НА ЦРНУ ГОРУ“. У ДЕЦЕМБРУ ДВИЈЕ МЕЂУНАРОДНЕ ИЗЛОЖБЕ ТУРИСТИЧКОГ КАРАКТЕРА И СИМПОЗИЈУМ О ОПРЕМАЊУ ТУРИСТИЧКИХ ОБЈЕКТАТА

на осјећа се недостатак туристичких артикала на Црногорском приморју и у читавој Црној Гори. Умјесто добрих сувенира продаје се кич најгоре врсте! Ова велика изложба, која ће трајати два мјесеца, има за циљ да подстакне креацију ваљаног сувенира, да пружи идеје и да туристичким посленицима покаже шта ће све за њих радити Биро за пропаганду и умјетничко обликовање. Дакле, изложба ће, поред ревијалног, имати и комерцијални карактер.

Од седмог новембра на Сајму почињу двије велике изложбе интернационалног карактера. Прво, почиње изложба „Опрема туристичких објеката“, а затим изложба туристичких перспеката и информативног материјала. Упоредо с изложбама, радиће и симпозијум о савременом опремању туристичких објеката и домаћинства на коме ће учествовати еминентни

стручњаци из Италије, Француске, Аустрије, Шведске, Белгије, Холандије, Енглеске, Данске, Швајцарске, Источне и Западне Њемачке, СССР, ЧСР, Мађарске, Румуније, Бугарске, Грчке и наше земље.

— Наши туристички перспекти су на иностраном тржишту доживјели прави дебакл — каже Леко Обрадовић, вршилац дужности директора Сајма. — Ако се има у виду да је просек једна врста савременог уговора с гостом, онда је јасно колико ту заостајемо. Ове изложбе и симпозијум треба да покажу туристичким радницима, многе непознате ствари из домена савременог угоститељства и туризма.

Очекује се да ће изложбе и симпозијум пратити преко 600 људи из наше земље и иностранства.

С. Грегорић

ТЕЧАЈЕВИ КРОЈЕЊА И ШИВЕЊА

Образовно одјељење Културног центра, у жељи да у зимским мјесецима организује течајеве кројења и шивења, обратило се ових дана радним и другим организацијама да обавијесте своје раднике, односно чланове, како би се, уколико су заинтересовани, могли пријавити Центру. Дужина трајања течајева, као и цијена за једног полазника зависиће од броја пријављених кандидата. Пријаве се примају до краја октобра сваког радног дана од осам до два наест часова у Образовном одјељењу Културног центра у Будви.

В. М.

КУРЗИВОМ

ЗАСЛУЖЕНЕ КАЗНЕ

ИАКО СПАДАМО У РЕД РАЗВИЈЕНИХ туристичких регија и добијамо ласкава признања, по пријатним угоститељима то се не би могло закључити. Приватне кафане и ресторани најчешће су мјеста од којих и домаћи и страни туристи треба да зазиру. Зашто?

Мало је чистих и уредних радњи. И кувари и конобари у њима обично су „аматери“ и занат уче код доброћудног газде који им је пружио „азил“. Доста је непријатних радника, још више оних који су неспособни. У појединим радњама пензионери сједе за неким стоцићем у кухињи или иза шанка точе пиће, односно сабирају промет. А када треба одвојити паре за праве и добре раднике, за чистоћу и потребни намјештај, за осигурање и све остало што тражи закон, ту се приватници често — „не сналазе“. Такви су до недавно били и инспектори! Не само овог љета, већ и мало је пријављено поднијето општинском судији за прекршаје. Тек недавно су инспектори били ревностнији. Судија је седморици пријатних угоститеља с подмуча општине изрекао новчане казне за пропусте које смо навели. Казне се крећу од 500 до 10.000 динара. Или, пак, да се иде у затвор. Од њих седморице двојица су кажњена по други пут. Било је и жалби, али је Републичко вијеће за прекршаје потврдило казне. Остаје да видимо да ли ће „сиромашки“ приватни угоститељи ићи у затвор или платити казне.

С. Г.

„ЊЕГОШ У ПРОЗИ“ И ЊЕГОВ РОДНИ КРАЈ

Најчистији и изданик Паштровића, Љубиша је читавим својим бићем, духовно и физички, срастао са родним тлом. Као човек, административни и политички радник и као писац неко га је назвао „Његошем у прози“, припадао је свом крају и народу. То је „Општество паштровско у Окружју которском“, како га је писац сам назвао у свом првом етно-историјском чланку, који је 1845.

године објавио у „Српско-далматинском магазину“, у Задру на велико задовољство, самог уредника листа, тада познатог књижевно-научног радника Георгија Николајевића. Паштровићи, древно насеље, које се у облику појаса пружа и мјестимично увлачи испод ланчаног планинског вијенца према Црничкој пахиви и поред Јадранског мора, има бурну историју, изукрптану многим смјенама и догађајима, почевши још од илирске епохе па преко римско-византијске, српске, млетачке, аустријске, руске, француске и поново аустријске, од којих је свака оставила трагове свога битисања.

СЛИКАР И ХРОНИЧАР СВОГА ПЛЕМЕНА

Живот Паштровића протекао је у посебно историјско-политичким приликама и збивањима. У борби против туђина и њиховог поробљавања, да би очували своја народна права и своја национална обиљежја, код њих се задуго задржала и посебна друштвена структура и начин живота као најјаче средство одбране. То је старо, патријархално племенско уређење са свим његовим својственим духовним и моралним појавама. Типичне карактеристике тога друштва и психичке особности Паштровића најјерније је приказао Степан Митров Љубиша у својим приповијеткама. У занимљивој форми и изразу он је евоцирао многе догађаје из њихове историје и скоро реалистички сликао људе и обичаје.

Љубиша се на првом кораку свог књижевног стварања заинтересовао за прошлост свог племена. У њему је нашао непресушну снагу народног духа и разуменост живота који му је постао јединствена грађа за уметничко обликовање. Као писац, био је сликар и хроничар свог краја. Али и биографски, својим животом и јавним, политичким радом, он умногом пружа историјску слику онога времена. Животни пут Љубишин и његово дјеловање оцртавају многе моменте и фазе у развоју културно-историјског и политичког живота Паштровића. Рођен прије стопедесет година у породици оца поморца, а поморци су са нешто рибара, трговаца и занатлија представљали главно занимање у ондашњој Будви, градињу од неколико стотина становника, он својим немарно проведеним дјетињством, у игри и беспослицењу, најбоље илустрије ондашњу просвјетно-културну заосталост мјеста. До своје четрнаесте године није знао ни да чита, јер сталне народне школе није ни постојало, а приватна, уколико ју је било, наставом на туђем језику одржавала је и унишавала национални дух и свијест. Тек доцније, постије очеве смрти, да би се спремио за живот, поред обудовеле мајке и млађе сестре, са којима је дијелио тежбе породице, он се одлучује да учи и ступа у мјесну приватну школу с наставом на италијанском језику, највероватније код врло ученог Антуна Којовића, познатог прозног писца и pjesника, који је у то вријеме скоро једини и представљао културни живот града о чијој је прошлости носталгично пјевао: „Давно се, давно од Будве ћело да град већ није нао да је село“. Значај Којовића за Љубишу не своди се само на улогу школског васпитача према свом васпитанику. Изгледа да је ученик у рукопису читао и књижевна дјела свога учитеља и, вјероватно, под његовим утицајем и сам почео да пише на италијанском језику, што је у ондашњим тамошњим политичким приликама једино и било разумљиво и могућно.

ШЕСТ ПУТА БИРАН ЗА НАРОДНОГ ПРЕДСТАВНИКА

Положај секретара Будванске општине, који је добио 1843. у деветнаестој години живота, био је врло значајан и скоро пресудан за Љубишу и можда, исто толико, и за његове саплеменике. На тој дужности,

Пише: Др САВО ВУКМАНОВИЋ

на којој је остао пуних осамнаест година, све до 1861. он је стекао широко искуство, духовно се изградио и формирао. У сталном додиру с народом, „црногорским и приморским“, како сам признаје, упознао је његов живот; материјално стање и обичаје, „изучио матерњи језик“, који прије тога „мал’ што није презирао“, а који је отада заволио и „уљубио се“ у њега. Као добар познавалац тадашњих закона писао је молбе и жалбе сељацима, рјешавао њихове спорове који су настајали с грађанима, бранио их пред судом и дубоко осјећао њихове стварне потребе и невоље. У то вријеме уопште општински секретари „по малим мјестима за неук и неписмени народ били су све и сва“. Љубишу је још за своје племенике везивало крвно сродство, примјери његове куће која је дала неколико виђених и заслужних људи, нагон будућег књижевника који је откривао један дотле непознати свијет и, изнад свега, њихове тешке материјалне прилике у којима су живјели. Све ово њега је доцније и подстакло да се ода политици којом се бавио предано и врло окретно цијелога живота, знатно више него књижевним стварањем.

Вољом народа Љубиша је 1861. године изабран за заступника бокешких општина у Далматинском сабору у Задру, одакле је убрзо делегиран за Царевинско вијеће у Бечу. Тада стварно и отпочиње његов политички живот. Али, и прије тога, још у бурне и револуционарне 1848. године, он је узео живог учешћа на бокешкој скупштини у Перасту, на којој је „говорио на корист уједињења троједне краљевине против избора и шиљања заступника у Беч“. Иако млад, од свега двадесет пет година, Љубиша је већ и тада имао широки круг познаника и био врло угледна и популарна личност у свом крају. Доцније, као посланик у Бечком парламенту, он ће се нарочито истати као политичар и говорник. На свим изборима Бока га је стално бирали за свог представника. Чак и 1877. године, када су његови политички противници, с којима се био разишао у вођству Народне странке, незаконито и самовољно поништили његов избор за Далматински сабор и одузели му мандат, он је и даље остао у Царевинском вијећу и уживао повјерење својих саплеменика. Његов углед и љубав у народу нијесу могли да слома напади и оптужбе његових супарника, „завидљиваца и славољубаца“, како их он назива, који су против њега, поводом главова да се материјално користио од грађана далматинске жељезнице, „углавили најнеоложалнију уроту какву парламентарна свијетска повјесница не памти“. Од свих ових оптужби и увреда Љубиша се енергично бранио. У саборском говору, који је 1877. године одржао, доказивао је законитост свог избора и одбијао све оптужбе и „о сваде“ свих противника и „злотвора“. Њихову мржњу објашњавао је зломом и суревњивошћу због његовог политичког успјеха који је постигао у бечким дворским круговима и угледа који је уживао код својих бокешких бирача који су га у току шеснаест година шест пута бирали за свог представника.

О СЕБИ У ТРЕЋЕМ ЛИЦУ

Ради објашњења и у одбрани свога политичког рада, пошто већ није могао да се брани са саборске трибине. Љубиша је 1878. године у истом циљу написао и „Аутобиографију“. У кратким потезима, поред нешто биографских црта и помена о свом књижевном дјелу, он скоро чињенички износи заслуге које је учинио за свој родни крај. Пишући о себи у трећем лицу, његово је настојање било да и потомству прикаже свој рад и остави му име заслужног и исправног политичара.

Љубиша је био истакнути политички радник, врло даровит, трезвен и реалан. О његовим политичким способностима предање је допрло и до наших дана. Стасит, складно развијен, са изразитим цртама лица, уредан, љубазан и одмјерен у понашању, он је као појава остављао врло лијеп и пријатан утисак. Савременици су за њега забјелижили да је био изврстан говорник. Његове говоре цијенили су и задуго памтили. О њима се водило рачуна и у бечким политичким круговима и на самом царском двору. „Бујна и поносна говорница природа“, Љубиша је и „са својим душевним особинама умногом лично на Стевана Штиљановића“, омиљеног и врло заслужног јунака једне његове приповијетке. „У Сабору, на дивану“, говор му је текао лако и разговјетно, са једва примјетним паштровским акцентом, кога се, иначе, у обичном разговору није могао да ослободи, и „са врло срећном импровизацијом“. „Његова мудра ријеч, искривена пословицама“,

дјеловала је на слушаоце и подизала му ауторитет. Јаког памћења и општрог духа, њему су, као и његовим књижевним јунацима, на уста навирале изреке и приче. То је био „чисти и голи Паштровић“, талентован, духовно уздигнут и просвијешћен, који се ставио на чело свога племена да га води, учи и брани.

СЛИЧАН СВОМ ЈУНАКУ КАЊОШУ

У политици, којој је посветио највећи и најбољи дио живота и своје активности, Љубиша је служио народној мисли и интересу. У почетку он је био за уједињену троједну краљевину, федеративно уређену Далмацију са Хрватском и Славонијом под уставном хабсбуршком монархијом. У вријеме када је пријетила опасност од италијанског продора и превласти на Приморју и када је Аустрија представљала законски и административно уређену земљу, која је још дозвољавала извјесна историјска права и повластице, он је сматрао да је најбоље јемство и пут за економско, социјално и национално рјешење и развитак ових земаља, стапање у једну федеративну јединицу са широким самоуправом. Али када је дуализмом, познатом нагодбом од 1867. године, Далмација припала Аустрији, а Хрватска и Славонија Мађарској, он одустаје од ранијих федералистичких схватања и прихвата централистичко начело бечке владе, чиме долази до разилажења с поштом Народне странке. Овим је сиромашна Далмација, која економски сама није могла да опстане, добила материјално.

Љубиша је био практични политичар и опортуниста који никада није заборављао народни интерес и корист. „Према Аустрији је имао тактику каквој би га били учили некадашњи Млечићи“. За њега је још речено да је „знао по сухом да броди и по мокром да ходи“. Виђен и утицајан и код самога цара у Бечу, он је тиме стекао и још већи углед и популарност код својих земљака, за које је био спреман да поднесе највеће напоре. Само у једном моменту, у бокешкој буни 1869. године, када је у Боку заведена домовањска обавеза, које до тада није било, он је тренутно изгубио њихову љубав и повјерење. Криво објавијештени да је завођење новог војног закона његово дјело, а увјерени да он све може, устаници су се у огорчењу дигли против њега, опсејдули га у Будви и напали. Али, када је дошло до примирја, они су ипак тражили Љубишу као „једину узданицу“ да код нападача „посредује и разговара у њихово име“.

Као политичар, Љубиша је лично на Кањоша Мацедоновића, најпопуларнију личност његове истоимене и најбоље приповијетке. У лику овог свог јунака, лукавог, разборитог и поносног Паштровића, он је, у ствари, дао и себе као политичара и изнио основне црте свога карактера и својих земљака. Кањош је меѓданџија који се бори за општу народну ствар. Жељом свих Паштровића, он се прихватио да буде дуждев заочник и да се бори против његовог одметника Фурлана, не из љубави према Млечићима, већ из чисте добите, ради слободне трговине, чувања својих права и, још више, ради славе и части свога племена. Њему је као и Фурлану врло добро познато да им је дужд заједнички душманин, али овом борбом и евентуалном побједом он зна да ће задужити Млечиће, ојачати савез с њима и још више истаћи јунаштво и поштење Паштровића. Млетачко савезништво је Кањошу и његовим племеницима било потребно, исто као и Љубиши са Аустријом, јер су били остављени од свакога, без ичије помоћи и заштите. То је било „пријатељство од невоље“, из љубави и родољубља према своме народу и ради спаса од још тежег господара и опаснијег поробљивача.

Из патриотских и политичких побуда Љубиша је, по свом сопственом признању, постао и књижевник. Са својим књижевним радом њему је био циљ да прикаже љепоту и богатство нашег језика, духовно наслеђе свога краја и јуначку прошлост Паштровића, „најбољих јунака у Боки“, који су показали огромну националну снагу и дух у борби против туђина за очување својих „стarih слободина“ и традиционалних народних права. У томе он је сљедовао примјеру Вука Караџића, који је приказивао народни живот и pjesника Његоша који је извајао најљепше ликове витешког, националног духа и слободног људског достојанства.

Гост редакције: АЛЕКСАНДАР БОНОВИЋ

Културни живот у Будви може послужити као узор

ОВОГОДИШЊУ БОГАТУ ЉЕТЊУ ЛИКОВНОГ СЕЗОНУ Будва је завршила са изложбом Александра Бонковића, академског сликара из Аранђеловца, изразитог представника ликовног стваралаштва времена у коме живи. Његова платна настала на инспирацијата човјековог природног космоса, и биолошке тајне микросвијета који нас окружава, снажно говоре да нема граница у ликовном изражавању свега постојећег, да умјетност носи поруке универзалности и у времену и у простору. Снагом имажинације он сам тражи и продира у тај непознати свијет односа, дијалектички га цијени и осјећа и успијева да га транспонује у ликовни садржај. Критичар је с правом тај чин рађања његове слике

Александар Бонковић

поетски назвао „расцвјетавањем“, а сликара мучеником и заљубљеником боје. Његове боје, црвене као ватра, подсећају нас на црмичка брда (његов ужи зачиј) када их у ове јесење дане покрије ружебина. Сусрет са сликарем Александром Бонковићем и његовим платнима не оставља никакво равнодушност, јер је и као човјек и као стваралац оригиналан.

Изложба у галерији „Санта Марија“ његов је први сусрет са Црном Гором. Драго нам је што је наш град имао први част да овог врсног стваралаца представи љубитељима сликарске умјетности код нас.

Искористили смо његов боравак у Будви и замолити га за разговор.

— Искрено речено — почео је наш саговорник — мало је градова, не само у Црној Гори, него и даље, па и већих центара који могу да се похвале тако интензивним животом на плану културе, као што може Будва. Сам податак да Центар у току године прави обрт од 4.000.000,00 динара говори о томе. Културни живот у многим нашим, чак и већим мјестима, своди се на филм, забавну и народну музику, док су остала умјетничка достигнућа, оне праве

културне вриједности, такође, недоступне широкој публици, мада знамо да нико не треба да буде привилегован на том плану. Зато слободно могу рећи, не мислећи да дајем нека правила и рецепте, да културни живот у Будви многим може послужити као узор. Тамо гдје се људи помирају с постојећим стањем, тамо и цвјета провинција, јер, провинцију не чини само мјесто, већ људи. У нашој земљи има на хиљаде фестивала, али ако би бројили вриједности, онда тај број једва да би достигао бројку двадесет. Само у СР Србији има око сто таквих манифестација које се називају фестивали. Но, то су смотре више комерцијалног карактера а само носе назив културне.

Мени је од раније било познато да Будва живи интензивним културним животом, нарочито у сезони. Наравно, постоји потреба за културном динамиком и у вансезонским мјесецима. Нарочито ме импресионира ликовни живот овога града. Податак да је у току неколико љетњих мјесеци организовано преко десет ликовних изложби, јасно говори да је овој грани умјетности поклоњено доста пажње. Јер, да опет нагласим, мало је мјеста која имају једну галерију, а Будва их има двије!

Увјерен сам да ће и убудуће ликовни живот у Будви играти значајну улогу у културном животу овога града. Оно што ме нарочито радује јесте да постоје изграђени критеријуми и да се води много рачуна о квалитету. Јер, број изложби је утолико значајнији ако је он представљао и квалитет, а, по свему што сам за неколико дана боравак у Будви чуо и видео, мислим да је то постигнуто.

О својим сликама ништа не бих говорио јер сам поборник тога да је најуспјешнији разговор умјетника с публиком његово дјело, па било да се ради о слици, скулптури поезији или прози.

Први пут се представљам у Црној Гори и амбијент у којем сам изложио своје слике, тј. галерија „Санта Марија“ је такав какав би пожелио сваки ликовни умјетник. И Модерна галерија је, такође, изванредан изложбени простор.

Као директор Југословенске смотре „Мермерни звуци“ у Аранђеловцу, реците нам какви су услови за сарадњу између Будве и вашег града?

— Има их много, и то не само ради пуке сарадње, а на ликовном плану највише — кроз размјену изложби. У Аранђеловцу већ двије године „живи“ свијет керамике а сваке године учествује, са својим радовима по десет керамичара из земље и иностранства, који остављају граду — домаћину по неколико својих радова. Поред Аранђеловца, ови радови се излажу и на бијелу керамику у Суботици. А пошто је керамика, као једна од најстаријих ликовних грана, доста запостављена, треба јој посветити пуну пажњу, јер наше поднебље има традицију у овој врсти умјетности. Сваке године у Будви би се могле организовати изложбе експоната из „свијета“ керамике. То је само један од видова сарадње између Будве и Аранђеловца, а сигуран сам да их има још само их треба одредити и успоставити.

Владимир Станишић

Интензивна активност на оснивању самоуправних заједница

ВОЂЕЊЕ ЈАВНЕ ДИСКУСИЈЕ о нацртима републичких закона о самоуправним интересним заједницама у области друштвених дјелатности и, с тим у вези, формирање и конституисање одговарајућих самоуправних интересних заједница у општини, то је у Будви, нарочито за посљедњих десетак дана, политички задатак број један. На више општинских политичких скупова, као и на Координационом одбору за ову активност, указано је на значај и важност послова који су у току и који предстоје.

Врло конкретно, с роковима, радним групама и појединцима-носиоцима послова, утврђен је на Координационом одбору програм целокупне активности на овом плану. Тако ће се јавна дискусија о нацртима закона о самоуправним интересним заједницама у области друштвених дјелатности водити и окончати до 1. новембра 1974. године. У оквиру Координационог одбора формирана је посебна група која ће предложити како, на којим нивоима и кроз које форме да се води јавна дискусија о овим законским нацртима, док ће се свођење резултата дискусије о њима разматрати на Координационом одбору до 3. новембра текуће године. Еwentуалне примједбе и сугестије на нацрте, доставиће се Координационом одбору Ре-

се заврши до 6. новембра. Као и за поменуте нацрте републичких закона и за нацрте ових одлука биће организована јавна дискусија. Радним људима и грађанима омогућиће се потпун увид у нацрте одлука (штампаће их, као посебан прилог, „Приморске новине“ тако да ће имати прилику да, можда, предложе нека друга рјешења, измјене или допуне. Јавна дискусија о нацртима одлука трајаће до 1. децембра, да би их коначно делегати усвојили на сједници Скупштине општине око 15. децембра 1974. године.

У плану акције Координационог одбора око оснивања и конституисања назначених самоуправних интересних заједница, стоји још неколико рокова и термина. Поменимо, на примјер, да се израда статута и других нормативних аката самоуправних интересних заједница мора завршити до 15. децембра 1974. године, а избор делегата за њихове скупштине до 25. децембра. Посебна радна група усагласиће, у међувремену, поједине одредбе Статута Општине са измјенама и промјенама, које ће, вјероватно, настати код формирања и конституисања самоуправних интересних заједница.

Очитљиво, у Будви је ових дана, а тако ће бити, као што се види, све до краја децембра 1974. године, политичка активност у знаку самоуправних интересних заједница, са, речено је већ, пуно рокова, задужења и обавеза. У Координационом одбору чврсто вјерују да ће 26. и 27. децембра ове године одржати своје прве сједнице скупштине самоуправних интересних заједница из области образовања и васпитања, културе, науке, здравственог осигурања, социјалне и дјечје заштите.

М.

Јавна дискусија о основама заједничке политике дугорочног развоја

На састанку представника друштвено-политичких организација Општине формиран је Координациони одбор за спровођење јавне дискусије о основама заједничке политике дугорочног развоја СФРЈ до 1985. године, који у основним организацијама удруженог рада, другим организацијама и заједницама треба да организује, прати и подстиче јавну дискусију о овом значајном привредном документу, што ће истовремено добро послужити за припреме и

израду програма дугорочног развоја наше Општине.

У Координациони одбор изабрани су: Станко Гиговић (предсједник), Благоје Брајовић, Милан Митровић, Бранко Бојковић, Петко Митровић, Ратко Вукчевић, Владимир Митровић, Урош Ј. Зеновић, Иво Арменко, Иво Калаштровић и Лазар Шољага.

На првом састанку Координационог одбора разговарано је, поред осталог, како у јавну дискусију о овим привредним питањима укључити што већи број радних људи и грађана.

Хотел „Кастел-Ластва“

СЕМИНАР ЗА УЧИТЕЉЕ

Примјена новог програма из математике

У КОТОРУ је 7. 8. и 9. октобра одржан семинар из математике, посвећен стручном усавршавању учитеља и наставника разредне наставе. Семинару су присуствовали учитељи с подручја которске и будванске комуне, а предавач је био Остоја ОСТОЈИЋ, професор Педагошке академије из Никшића. Садржај семинара имао је искључиво радни карактер.

Корјените измјене у настави математике, како у

смислу тако и у методу рада, захтијевају приличне напоре од стране наставника. Нови наставни програм из овог предмета подразумева додатно стручно образовање учитеља и наставника разредне наставе, како би се упознали са основним идејама и њепотама модерне математике. Са тим циљем израђен је програм за усавршавање учитеља и наставника разредне наставе, а његова реализација би се изводила у дви-

је етапе — преко стручне и методско-дидактичке припреме.

Програм је структуриран тако да обухвата најнеопходније дјелове савремене математике, који су присутни у новом наставном програму. Након његове реализације прешло би се на методско-дидактичку припрему.

Марко Тановић

ЦРНОГОРСКА ФУДБАЛСКА ЛИГА

НАЈЗАД ПОБЈЕДА

Дуго су љубитељи фудбала у Петровцу чекали да њихови љубимци постигну побједу на свом „буњишту“. Послије пораза у Голубовцима, услиједила је одлична игра против бившег друголигаша „Титограда“, али и половичан успјех: утакмица је завршена неријешеним резултатом 1:1. На гостовању у Никшићу подмлађена „чета“ Миша Пајевића доживје ла је и најтежи пораз у ово-годишњем првенству — 5:1 против домаћег „Челика“.

Због свега овога навијачи су са доста скепсе очекивали сусрет у Петровцу против екипе „Забјела“ из Титограда. Но, утакмица је показала да томе није било мјеста. Домаћини, свјесни доста независне позиције на првенственој табели, заиграли су врло добро и сла-љена је убједљива побјед а од 3:0.

Прво полувријеме проте-кло је у надмоћности домаће екипе, али се на одмор, ипак, отишло с неријешеним ре-зултатом 0:0. У другом дије-лу, тек што се пошло са це-

нтра, врло добри центарфор Бранко Вукотић, савладао је голмана гостију Ђаљевића. И гости из Титограда имали су неколико повољних при-лика за гол, али њихови на-падаци нијесу испојили при себност у моментима када је голман Кнежевић већ био савладан.

Млади Славко Вукотић, који је замијенио у другом полувремену Баконовића, пред крај утакмице постигао је два лијепа поготка и та-ко наговјестио да ће поћи стопама свог старијег брата.

Утакмица је била допад-љива, али је утисак поквари-ла непотребна гужва која је створена послје другог го-ла домаћих, када је голман Ђаљевић покушао физички да се обрачуна с неколици-ном играча домаћих.

У редовима „Петровца“ подједнако је добро функци-онисала одбрана и навала. Најбољи на утакмици били су халф Вукчевић, центар-халф Ратковић и нападачи Мараш, Бранко и Славко Вукотић.

МОГРЕН ПОПУСТИО

Моменат са утакмице „Могрен“ — „Орјен“

Фудбалери будванског „Могрена“, ове године једни од најозбиљнијих кандидата за освајање пр-вог мјеста у Лиги фудбалског подручја Котор, ни-јесу успјели у сусрету с главним конкурентом. У борби за највиши пласман, утакмица у Бечкићима са екипом „Орјена“ из Херцеговог завршена је по-дјелом бодова 1:1. Тако су Будвани, послје одлич-них игара и високих побјед а у првим колима, из-губили дах, препустили гостима бод и заостали ко-рак у трци за врх табеле.

С. Грегковић

Збор радника Културног центра расписује

КОНКУРС

за радно мјесто замјеника директора

УСЛОВИ: висока школска спрема, економски или пра-вни факултет са најмање пет година праксе у струци. Морално-политички квалитети не-опходни за одговорна радна мјеста.

Конкурс остаје отворен 15 дана од дана објављивања.

Пријаве доставити на адресу Културни центар Будва —

за Конкурсну комисију.

ТАКМИЧЕЊЕ У ПОДВОДНОМ РИБОЛОВУ

ПРВЕНСТВО ЕКИПА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

На вишечасовном такми-чењу у подводном риболову, које је одржано у Будви 19. октобра у организацији Спор-тског риболовног друштва „Делфин“, учествовале су е-кипе Будве, Мостара и Са-рајева са укупно шеснаест такмичара. Првенство је одр-жано на подручју дугом пет наутичких миља, од плаже Могрен до цркве св. Нико-ле.

У екипном пласману прво мјесто заузело је Друштво за подводне спортове из Сара-јева, а у појединачној кон-курвенцији био је најбољи Драган Парацки, професор из Сарајева (на слици), који је од укупно уловљених два-десет килограма рибе уловио керњу од преко осам кило-грама, освојивши 8600 бодо-ва. Друго и треће мјесто припало је, такође, Сарајли-јама. Из друштва „Делфин“ пласирао се свега један так-мичар са 650 освојених бо-дова.

— Наишли смо на пуно другарско и спортско разум-ијевање код чланова дру-штва „Делфин“, као, уоста-лом, и код осталих црногор-ских друштава у Херцег-Но-вом, Бару и Улцињу, па се надамо да ће и будућа сара-дња и међуклубска такмиче-ња дати још боље резултате и уродити изванредним пло-довима — рекао нам је Вин-ко Маринчевић, члан такмичарске комисије. — Вријеме за риболов — додао је он — није било идеално, па је разумљиво, још када се узме у обзир прилично велики број такмичара, што није у-ловљено више рибе. Наша је претпоставка да на овом по-дручју „оперишу“ динамита-ши, који на недозвољен на-

чин тамане рибу и њен млађ. Уколико је то тачно, требало би убудуће повести више ра-чуна о узгоју рибе, односно успоставити бољу и редовни-ју контролу над лицима ко-ја се бесправно баве риболо-вом.

Послије завршеног так-мичења, у хотелу „Адрија-тик“ приређена је свечана вечера, којој су, поред так-мичара, присуствовали Си-нан Хасани, потпредседник Савезне скупштине, Миро-

слав Јанчић, потпредседник Скупштине града Сарајева, Бранко Иванчевић, предсе-дник, и други функционери Скупштине општине Будва. Побједницима у екипној и појединачној конкуренцији уручени су на овој свечано-сти пехари у трајно власни-штво, а Бранко Иванчевић предао је побједницима скро-мне поклоне и зажелио им пуно успјеха у раду.

В. Ракочевић

ИСТИЧЕМО

За сваку похвалу

Спортско риболовно дру-штво „Делфин“ добило је недавно од Општинске скуп-штине просторију која им је била неопходна за рад. По-што су је оспособили, члано-

ви друштва су у њој уреди-ли један кутак, гдје ће мо-ћи да се окупља будванска омладина, која већ низ годи-на нема ни једног квадрат-ног мера простора, гдје би — изузев под ведрим небом — могла да проводи слободно вријеме, разговара и игра шах.

— Наше друштво састоји се од великог броја омлади-наца и омладинки. Познато нам је да млади немају сво-је просторије, па нас је то и навело да им ову нашу про-сторију уступимо. Ту ће мо-ћи да прекрате слободно ври-јеме и неће се окупљати и-скључиво испред хотела „А-вала“ и „Могрена“.

Овај гест друштва „Дел-фин“ за сваку је похвалу и не би требало да остане у-самљен. Постоје и друге ор-ганизације које у својим ре-довима имају велики број младих и требало би да сли-једе овај примјер и омогуће омладини бар минималне у-слове за рад.

— Ми се осјећамо одгово-рни према младима. Читавог љета они су учествовали на разним такмичењима. Бори-ли су се свим срцем и екипи клуб а Будви донијели ври-једне резултате.

З. Зеновић

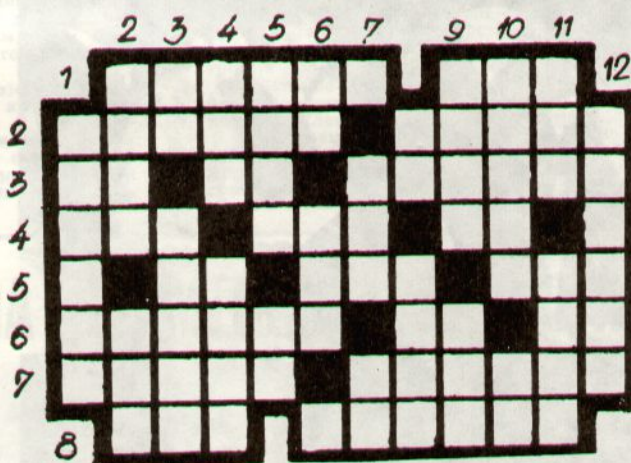
УДИЦОМ УХВАТИО ЗМИЈУ

Интересантан догађај десно се ових дана у Вигову. Шпиро Лазаревић, радник Ремонтног завода „Сава Ковачевић“, уди-цом је ухватио змију шарку дужине метар и по. Примјетив ши је у стаји и бојећи се да јој не „печи“ краву, Шпирова же-на Вукосава позвала је у по-моћ мужа. Пошто је змија по-бјегла у рупу, да би јој доско-чио, Шпиро је змију почео да храни јајима! У једном је поста-вио удицу на коју се шарка уловила и, не могавши да бје-жи, утинула.

Шпиро се, иначе не бави у-дичарењем и, како каже, ово му је најбољи улов.

М. Гиљача

Укрштене ријечи број 12

ВОДОРАВНО: 1) Напуштени засеок села Брајића — блато; 2) Врста скупљеног камена — су-парник; 3) Египатско божанство — хемијски знак за алуминијум — становници једне црногорске покрајине; 4) Друге — узвик при скоку — самогласник и сугла-сник — друго слово ћирилице; 5) Сугласник — иницијали црно-горског националног борца и писца (Примјери чојства и јуна-штва) — Цитанин — папагаји; 6) Пријатно сазвучје три или више тонова (множ.) — сугласник и самогласник — међународна ау-тознака за Албанију; 7) Поли-тичкој тијело у старој Црној Го-ри — планинско одмаралиште у Црној Гори; 8) Позната плажа код Будве — врста месарског прибора.

УСПРАВНО: 1) Кипарски вој сковођа и национални борац; 2) Један хемијски елемент — сје-верноамерички филмски глумац (Дени); 3) Предлог — бивши на-зив Љубљане; 4) Друга — вели-ка хладноћа; 5) Врста шустер-

ског прибора — иницијали и-мена и презимена једног од нај-истакнутијих вођа социјалистич-ког покрета у Србији; 6) Два и-ста сугласника — прилог за мје-сто — двадесет прво слово ћи-рилице; 7) Самогласник — опак — аутознака за Валево; 8) Нота солмизације — наше острво; 9) Име популарног интерпретатора забавних мелодија Слабинца — сурутка; 10) Најстарији будван-ски хотел — аутознака за Уро-шевац; 11) Индустриска биљка — највећи рудник каменог угља у нашој земљи; 12) Справа за мјерење нагиба, употребљава се у грађевинарству.

РЈЕШЕЊЕ УКРШТЕНИХ

РИЈЕЧИ БР. 11

ВОДОРАВНО: 1) Кошава — КТР; 2) Победа — зарок; 3) 01 — на — Сићево; 4) Вар — мак — ан — ш; 5) о — ак див — кељ; 6) Радуш а — ал — су; 7) Итали — отоман; 8) Арт — пре-вид.

Страдимир Фатић

БОРБЕ НА КОСОВУ

РУЖЕ У ВРТУ

ПО ОСЛОБОЂЕЊУ ЦРНЕ ГОРЕ И САНЦАКА, Прва бокелска бригада је, крајем јануара 1945. године, добила наређење да се пребаци у Метохију. Успешним маршем преко високог и снијежог збијаног Чакора почетком фебруара она је дошла у Пећ.

Остаци балистичких група испољавале су почетком 1945. године негдје мању а негдје (као на примјер у Дреници) већу активност, уносели неспокојство у народу. И, док су јединице Народноослободилачке војске Југославије водиле, заједно са јединицама Црвене армије, завршне операције за ослобођење земље, бандити су настојали да ангажују дио наших снага, како би олакшали повлачење Немаца са Балкана.

Задатак ове као и осталих бригада које су под командом Оперативног штаба за Косово и Метохију дејствовале на овом терену био је веома деликатан. У недовољно познатој средини, настављеној претежно албанским живљем, требало је разбијати и уништавати остатке фашистичких окупатора и њихових слугу и помагати формирање и учвршћивање нових органа народне власти.

Прва бокелска бригада је, захваљујући морално-политичкој чврстости, могла са успјехом да изврши овај одговорни задатак. Партијске и скојевске организације, које су дејствовале у свакој њеној јединици, биле су она снага која је непрестано утицала на јачање борбеног морала и будности бораца. Територија ондашњих срезова Пећи, Истока и Ђаковице била је наизмјенично поприште једне нове битке коју је Бригада водила првих мјесеци 1945. године до краја рата, а и касније за све вријеме док је боравила на том подручју.

Шовинизам и националну нетрпеливост, наслијеђене од старе Југославије, окупатори су још више били заоштрили и током другог свјетског рата обицало користили. Профашистичка организација балиста ширила је непријатељску пропаганду и неповјерење према На-

Преко Чакора

родноослободилачком покрету међу албанским живљем.

Свака јединица Прве бокелске бригаде имала је задатак да развија и широку политичку и културно-забавну дјелатност. Стотине и стотине састанака, конференција и митинга, приредби с пригодним програмом, поред личних контаката које су припадници Бригаде стално имали с народом, нијесу остали без резултата. Представници команди и штабова били су у тијесним везама с органима народне власти, Партије и СКОЈ-а на терену и остваривали пуну сарадњу у реализацији свих задатака које је ратна ситуација постављала. Јединице Бригаде пружале су и непосредну помоћ селацима у припреми и обради земље за прољећну сјетву, у оправци путева и мостова. Борци су водили строго рачуна о свим вјерским и националним осјећањима албанског и других народа који ту живе и, поштујући све то и њихову имовину, на дјелу доказивали какви су

циљеви наше борбе. Драгоцијена је била и помоћ коју је Бригада пружала органима народне власти у спровођењу аграрне реформе на Косову и Метохији.

Уз жртве од неколико десетина мртвих и рањених, које је дала, и знатне напоре, које је имала, Бокелска бригада је лепома плодно дјеловала на учвршћењу народноослободилачких одбора као органа власти нове Југославије и на развијању и учвршћењу братства и јединства међу народима и народностима Косова.

Сјећање на заједничку борбу и на те историјске дане нека нам буде нови подстрек за чување великих тековина рата и Револуције и за даље развијање наших самоуправних социјалистичких односа под руководством Савеза комуниста Југославије и друга **Тита**

Јово Михаљевић

Лука Ђурашевић евоцира успомене на ратног друг

КРАЈ ЛОГОРСКЕ ВАТРЕ

ИЗВИЈАЧИ ОДРЕДА „НИКО АНЂУС“ организовали су, у част прославе тридесетогодишњице Прве бокелске народно-ослободилачке ударне бригаде, логорску ватру којој су, поред мноштва грађана, присуствовали и домаћи и страни гости наше ривијере. Успомене на народног хероја Нике Анђуса, чије име носи овај Одред, евоцирао је његов ратни друг Лука Ђураше-

вић, председник Општинског одбора СУБНОР-а. О борбеном путу славом овјенчане Бригаде говорио потпуковник у пензији друг Јово Станишић, ратни комесар Прве чете Прве бокелске бригаде.

Чланови Одред, који његује свијетле традиције народне револуције, извели су за госте пригодан програм.

С. П.

Сигурно је да је у сваком врту највјернији украс ружа, па, када је већ тако, онда ћемо у овом броју говорити само о њој. Права јој „домовина“ није позната, али је сигурно да су све руже постале од дивљих сорти које расту искључиво на сјеверној полулопти наше земље. Ружа, као специфичног украсног растлина, има веома велики број, али их је, ипак, могуће сврстати у неколико класа, док је обичан човек то још више редуцирао и поједноставио, па је, на крају, испало да ружа има само „пузавица“ и „грмашница“. Колико је ово груба и неадекватна подјела илуструје овај примјер. У оквиру сваке класе ружа свака боја има своје име, и само као таква се и збогучује и продаје. Вјероватно и због ове разнобројности, а и из необавијештености, ми, бар на овом поднебљу, имамо врло мали број високо квалитетних ружа у нашим баштама, а сама трговина се не труди да купцу помогне у потпунијем избору оног што жели.

Право вријеме за садњу ружа је сада у октобру и дјелимично новембру, него из тог разлога, што су овдје мразеви скоро непознати. Руже се могу посадити скоро из било кога дијела свијета, јер, уз мало стручних паковања, може данима бити транспортована, а да то не штети приликом садње. Овдје се мора бити спреман на једну типичну биолошку појаву, која ће многе љубитеље ружа ражалостити.

Проблем је, наиме, у сљедећем. Ако вам неко пошаље неку специјалну боју руже, рецимо тамно црвену-црну или плаву ружу, и, након садње, у вашем врту та иста ружа цвјета љубичасто или розе, немојте никог за то кривити. Те специјалне боје које руже имају код својих одгајивача последица су „кисељог“ или „базичног“ земљишта на коме расту. Оног момента када ружа промијени средину, у односу на тло, одмах се мијенја и њена боја. Због тога треба обезбједити земљиште у колико неко, по сваку цијену, хоће да има и жељену боју. Руже које се добијају без специјалних паковања на којима постоје и конкретна упутства сад се на сљедећи начин. Одмах по приспећењу треба их оставити да у неком суду с водом у који им је потопљено корјење остоје 24 сата. Након тога треба оштрим маказама за неколико сантимера скратити жиле и, прије него што их посадимо у земљу, замочити их у густ раствор стајског ђубрива. У већ ископану рупу треба посадити ружу и загринути је земљом толико дубоко, односно високо да се само неколико пунолака види изнад земље. То је отприлике неколико сантимера изнад оног

квргичаваг мјеста, гдје коријен прелази у стабло. На овом климату није потребно, при јесењој садњи, заградити земљом или тресетом и стабло руже, јер је овдје искључена могућност штете од мразева. Приликом набијања земље око руже треба од земље по ивици рупе, формирати низки дио, односно оставити мјесто за скупљање воде, пошто њено задржавање уз само стабло није пожељно, како због бојазни трулежа тако и појаве дивљих избојака. Уколико се ови избојци, ипак, појаве треба за толико ружу у прољеће откопати и руком одченути са коријена непожељни избојак. Руже се саде у групама или дугим успким рунделама-гредицама. Пуна љепота ружа је најочљивија на добро његованом травњаку, јер на том зеленом тепиху, пуном сунца, оне су најизражајније. Руже јако лијепо иду уз плаве тонове које нам пружају тује, борови и кедрови. Сезонско цвијеће јарких боја обавезно треба избјегавати, јер пратиоци ружа морају бити мирних тонова и то оних који почињу на бази ове три боје. Бијеле и плаве, коју чине цвјетови, и сребристано-сиве коју чине листови код лисно-декоративних прста.

Руже воле много сунца и добро наћубрено земљиште. Да нијесте одабрали право мјесто видјелете одмах након прве године, ако ваша ружа пусти дуге витке-танке избојке, па тек на врху тог избојка има само један цвијет.

Треба напоменути да садњу луковичастих врста цвијећа око ружа треба избјегавати, јер руже се чешће морају окопавати, а луковиче, након прецвјетавања, треба дуже оставити у земљи. Да би се схватило колико је нужно добро ђубрење, набројаћу шта ружа пружају три основна елемента у ђубривима. Азотна ђубрива омогућавају бујну лисну масу, фосфорна добре и јаке цвјетове а калијумова опште здравље биљци. Руже на овом климату у лјетним мјесецима траже и обилата заливања, као и честа окопавања с ђубрењима.

Миленко Обућина

ЧИТАОЦИ НАМ ПИШУ

БЕЗ ВОЗНОГ РЕДА

ИАКО ЈЕ ПОЗНАТО да кроз Будву дневно прође на десетине аутобуса и да највећи туристички центар Јужног Јадрана треба да има добро организовану информативну службу, овај град још увијек у том правцу није урадио скоро ништа! Аутобуско предузеће „Тара“ има своју аутобуску станицу на којој је истакнут ред возње само овог предузећа. Путници узалуд траже информације, па им једино преостаје да сатима дежурају на станици, дочекујући аутобусе и притрчавајући им да би прочитали натписе (ако их има) од куда долазе и гдје иду. Странци се, наравно, налазе у тежој ситуацији, јер не знају језик, па понекад уђу у погрешан аутобус и тако губе драгоцјено вријеме.

Највиши путник кренуће према центру града, вјерујући да ће информацију добити у „Путник“-у или другим туристичким агенцијама. Горко ће се разочарати када га у Туристичком друштву „Могрен“ зачуђено погледају зато што од њих тражи информацију!

Питамо се: да ли надлежни могу убједити „Тару“ да истакне ред возње свих аутобуса, тако да нема више монополистички положај у односу на друге превознике? Може ли Туристичко друштво „Могрен“ да уради нешто више за туристе од којих и живи? Да ли „Путник“ сматра да није дужан обавјештавати путнике о линијама за које не продаје карте? Напокон, када ће се схватити да овај град живи од туризма?

Иван Бајић